

I koralboksfrågan.

Koralkommittén har föreslagit ändringar i melodiskt eller rytmiskt hänseende i de gamla koralerna W. 213, 298 och 138 och synes reflektera på liknande återgång till Hæffner- eller K. S. V.-former i flera fall, t. ex. W. 3, 16 och 394 samt 52, 210 och 487.

I princip bör man nog vara försiktig med sådant. Återgång till Hæffner bör endast ifrågakomma i de fall, då ändringarna i 1921 års koralbok voro uppenbara försämringar. Församlingarna torde väl aldrig vara glada för ändringar. Ha de nu äntligen accepterat 1921, så får man inte förtänka dem, om de tycka att kyrkomusikerna äro ett underligt folk, som inte veta hur de vilja ha det, när de nu gå tillbaka till de gamla melodiformerna. Emellertid bör hänsynen till församlingarnas event. olustkänslor inte vara avgörande, då det gäller att bestämma sig för melodiformer till en koralbok, som man skall hoppas bli gällande något halvsekel framåt.

Ett fall då en återgång till Hæffner torde vara mycket önskvärd är just W. 213. Men kommitténs förslag (KK 130) innebär egentligen en ny form: Hæffner försedd med punkteringar. Dessa, enligt min mening, omotiverade punkteringar äro här så väl som i de flesta andra fall enbart störande och komma utan tvivel att bidra till ett klumpigt och orytmiskt utförande. Bäst vore att vid revisionen slopa sådana punkteringar på alla ställen, där de icke äro nödvändiga för att ge melodien spänstighet.

Ett konsekvent slopande av melismer är däremot inte att förorda. W. 257 borde få vara som den är. De starkt melismatiska melodierna till W. 262 och »Så skön en väg» borde avlägnas ur koralboken.

Det förefaller, som om kommittén reflekterade på en återgång till Hæffners melodiform i W. 3, 16 och 394. Åtminstone de två förstnämnda av dessa torde ha vunnit betydligt på ändringarna i 1921, varför det här ej borde vara tal om ett »återtåg».

Beträffande rytmiken måste jag uttrycka mitt beklagande över att kommittén ändrat W. 298. (KK 380) Fyrtakten i 1921 har otvivelaktigt bidragit till en rörligare, livaktigare sång i W. 298 och 102. Jag skulle på det kraftigaste vilja yrka på att W. 102, 298, 492 samt »En herrdag i höjden» få behålla fyrtakten.

När det gäller W. 138, synes det mig önskvärt att frågå taktiken i 1921; men då bör ändringen resultera i en återgång till Hæffner i likhet med kommitténs förslag 573 *b*, inte i en sådan rytmisk koral som 573 *a*, där man kommer ur askan i elden. Jag har på sin tid varit ivrig anhängare av tanken på att återuppliva de gammalrytmiska koralerna; men erfarenheterna efter 1921 ha gjort mig alltmera skeptisk, särskilt när det gäller sådan rytmik som 573 *a*. Jag skulle vilja föreslå, att de likartade melodierna W.

49 och 481 utjämnades och att W. 237 utginge ur koralboken. W. 128, som ju är relativt lättsjungen, kunde få stå som ensam representant för denna form av rytmisk koral; olägenheterna av taktarten torde även här vara så betydande, att 128 kunde tänkas fylla även en annan uppgift: att vara till skräck och varnagel.

Kommitténs sekreterare framhåller, att de många tretaktsmelodierna av typen »Allena Gud» äro ett särskilt problem. Möjligt är att någon av dem skulle vinna på att få en liknande utformning av versradernas början som W. 115. Jag vågar dock icke yttra mig med bestämdhet därom.

En tretaktsmelodi, som borde återgå till utjämnad form är W. 150. Den skulle därigenom få en lugnare och värdigare prägel och ett bättre utförande än det slarviga, orytmiska, som lätt blir följden av sådan tretakt. Distributionspsalmerna böra ju inte onödigtvis irritera eller verka störande för stillheten vid altaret. (Därför borde enligt min mening W. 152 få en lugnare melodi).

Beträffande önskemålen om K. S. V.-former till W. 487, 52 och 210 vore det givetvis mycket värdefullt att få utbyta 1921 års alltför folkvisе-betonade melodi till W. 487 mot K. S. V.-formen (även upptagen i Alternativa Koraler). Att få W. 52 »livaktigare» vore kanske också önskvärt. Däremot torde W. 210 vara bäst som den är.

Frågan om ändringar i melodihänvisningarna är också viktig. Härvidlag finns mycket att taga hänsyn till. Några ex.: I Peters-Runbäcks förslag (PR) har bl. a. återupptagits Hæffner 107. Denna högtidsmelodi skulle kunna bli ett välkommet inslag i våra »påskkoralers jubelsvall», som ju lätt riskerar att bli lite enahanda med sina många D-durs-klanger. (Uppfriskande skulle det därför också bli, om vi nu kunde göra den gamla doriska mel. W. 103 till en levande koral; den har ju nu, som bekant, även fått sin gamla text). Kristi himmelfärdsdag kan i musikaliskt hänseende inte få den festliga prägel, som den borde ha. Orsaken är bl. a. den triviala mel. W. 115 och den tämligen alldagliga W. 114. PR föreslår att detta missförhållande avhjälpes genom att W. 115 sjunges på Hæffners 107 och W. 114 på W. 104. Påskmelodier borde ju kunna användas även på Kristi himmelfärdsdag. På så sätt skulle dessa koraler även få komma till större användning och därigenom bliva mer bekanta för församlingen.

Även i andra fall borde en omprövning av melodihänvisningarna företagas. T. ex. när det gäller nattvardspsalmer.

Att melodierna till dessa inte böra vara oroliga har redan framhållits. Men de få inte heller vara tråkiga eller sötaktiga; lite ljusare ton och lite mera resning vore här på sin plats.

Det blir nu allt vanligare att under nattvardsutdelningen låta psalmsången omväxla med orgelmusik, t. ex. klassiska koralbearbetningar. Det vore därför tacknämligt, om man bland nattvardspsalmer hade någon eller några koraler, till vilka klassiska bearbetningar funnes. Finge man en av dessa psalmer, t. ex. W. 158,

på mel. W. 250, så hade man, utom en sångbar och omtyckt melodi, även möjlighet att få den allra yppersta nattvardsmusik för orgel i form av bearbetningar till denna koral av J. S. Bach, Walther och Pachelbel. Det kan icke skada, att man på sådant sätt ställer in koralfrågan i ett större sammanhang.

Begravningspsalmernas melodier behöva också en grundlig översyn. Kommittén har till Frostensons nya begravningspsalm 584 föreslagit mel. W. 120. Med en sådan melodi får nog psalmen vara i fred. Det är ju ett känt faktum, att melodier av denna art ha ingen resonans hos sörjande anhöriga. För att undgå sådana kyliga koraler tar man gärna sin tillflykt till sentimentala andliga sånger. Vore det inte skäl i att göra en del av begravningspsalmerna litet mindre objektiva (i dålig mening) och försöka ge dem en ton av tröst och hopp?

Frågan om melodiernas antal behöver också diskuteras. En koralbok med ett rikt och fullgott melodibestånd kan ju vara en stor glädjekälla. För de församlingar, som ha ett rikt gudstjänstliv och tillika ett stort intresse för den kyrkliga sången är det givetvis av stort värde att ha ett rikt melodiförråd till användning. I de flesta församlingar äro nog emellertid förhållandena sådana, att man reder sig med en ganska liten repertoar; en viss sparsamhet med melodierna kan under vanliga förhållanden gagna församlingssången.

Meterklassen 420 kommer nu att behöva några flera melodier för undvikande av alltför stor slitning av de förut befintliga. Men kommitténs förslag till utökning gör ingen glad. Vi ha fått den intresselösa 470 i koralkommitténs förslag. Vidare föreslås O. Lindbergs mel. »Det spirar i Guds örtagård» till ett par nya texter. Visst är denna komposition en liten pärla, som man kan rekommendera åt solosångerskor och åt kultiverade unisona körer; men när skola våra församlingar uppnå det mått av sångkultur, som fordras för att kunna sjunga dessa ideliga melismer någorlunda hjälpligt?

Vi komma nu in på frågan om den nyanskaffning av melodier, som ännu skulle kunna behövas. Bland de psalmer, som bibehållits från den Wallinska psalmboken borde W. 59, 109, 133, 152, 262 och 440 erhålla andra melodier än de nuvarande. Dessutom borde Hæffners 101 och 107 återupptagas. Beträffande psalmerna från 1921 års tillägg vore också åtskilligt att göra. »Vem är den stora skaran där» har alltför mycket av jämmerdalens trista ton. »Gammal är kyrkan» har inte den kraft, som man skulle önska. »Så skön en väg ej finns på jord» väntar ännu på en värdig och lättsjungen melodi. »Oss himmelens Gud vill vara när» är väl inte vidare sångbar, inte heller »Nu dagens sol i glans och prakt». Utom de nyanskaffningar, som nämnda texter kunna ge anledning till, borde kommittén göra en verklig kraftansträngning för att om möjligt få fram mera övertygande och »konkurrensdugliga» alternativa koraler. (De s. k. mindervärdiga melodierna

skola ju, som bekant, stå kvar, och denna fråga är alltså ingenting att resonera om.) Det vore kanske inte alldeles omöjligt att skaffa fram bättre alternativ än de vi ha till »För alla helgon», »Fädernas kyrka», »Tanke, som fåfängt spanar», »Så tag nu mina händer», »Med Gud och hans vänskap», »Förbida Gud, min själ», »Verka tills natten kommer», »Tryggare kan ingen vara», »Tänk, när en gång» samt »I djupet av mitt hjärta».

Nyanskaffningen får väl ske antingen genom nykomposition eller genom att upptaga, event. bearbeta gamla koraler.

Den gamla koralskatten innehåller melodier av högst skiftande karaktär. Det är inte blott objektiva melodier utan även veka och subjektiva.

Jag behöver blott nämna två bekanta 1600-tals-melodier i nuv. koralbok: »Jerusalem, du högtbelägna stad» samt »O Gud, det är min glädje». Dessa skulle nästan kunnat vara väckelsemelodier från 1800-talet. Sökandet efter gamla melodier, som kunna passa till den nyare diktningen eller till väckelsesångerna behöver alltså inte vara dömt att misslyckas.

Kommittén måste dock sägas ha huggit i sten i några fall, vilka tillika visa olämpligheten av att ordna en liten del av koralboken för sig utan samband med det andra. Melodien »Alla Herrens vägar äro» kan ju inte sägas vara misslyckad, fast den inte har den ljusa, tillgängliga ton, som man skulle önskat. Kommitténs finska källa, 1697, är mig inte bekant, men man behöver inte gå längre tillbaka än till Lagergrens »Svensk koralbok (efter Hæffner)» för att finna både denna och de båda »1697-melodierna» »Om Kristus döljes» och »Du gav mig, o Herre», vilka väl antagligen höra till dem, som enligt kommitténs förord skulle vara »uteslutna i 1820 års koralbok». I Lagergrens koralbok har »Alla Herrens vägar» n:r 15, »Om Kristus döljes» n:r 119 och »Du gav mig» n:r 149. Lagergren n:r 15 skulle efter en välbehörlig bearbetning av de båda sista versraderna kunnat bli en melodi, som hade kunnat bereda lättnad åt den f. n. hårt ansträngda W. 460 (Hæffner 77), liksom 119 med fördel kunde övertagit några av de psalmer, som nu äro hänvisade till W. 471. »Om Kristus döljes», en psalm för tiden efter påsk, borde naturligtvis helst haft en ljusare melodi. Liknande är förhållandet med »Du gav mig, o Herre, en teg av din jord», som kunde haft en melodi med lantlig idyll över sig, men nu ståtär med den i detta sammanhang omöjliga, alltför mäktiga och monumentala melodien »Christ unser Herr zum Jordan kam». Denna kunde fått bättre användning på annat håll i koralboken.

Melodien »Nu stunden är kommen», 128 a finns också i Hæffner-upplagorna (n:r 151). Visst är det en ålderdomligt ståtlig melodi. Men hur är det? Ha vi inte tillräckligt med förnäma ålderdomliga melodier bland de gamla pingstpsalmerna? Vi hade här behövt en melodi, som var lättillgängligare och hade en festligare prägel än de gamla.

Den trista melodien 128 *b* »i folkton» ger oss anledning att gå in på frågan om sökande efter koraler i visböcker. Denna metod är nog inte att rekommendera. Vi kunna mycket väl reda oss med de gamla koraler i folkton, vi redan ha. Visst äro dessa värdefulla och omtyckta; särskilt lättsjungna äro de väl knappast, och man skulle nog tröttna på dem, om de användes för ofta.

»Min själ, du måste nu glömma», vill man helst glömma. Hur har kommittén kunnat föreslå denna vis-melodi till en *gammal passionspsalm*, som t. o. m. skulle kunna tänkas som introitus på Palmsöndagen och som alltså skulle kunna inleda stilla veckans firande? Här måste vi kräva en annan melodi, vilken bör vara i hederlig koralstil.

Melodien »Sorgen och glädjen de vandra tillsammans» ger anledning till en del reflektioner. Kommittén har ju ivrigt framhållit sin önskan att få vår egen tid representerad. Till texten »Sorgen och glädjen» finns i PR en melodi av så pass sent datum, att den är komponerad av Oscar Blom och tryckt i »Kyrklig Sång» 1918. Den har tretakt; kommitténs melodi går däremot i samma slags fyrtakt, som W. 298 haft sedan 1921 och som nu inte duger längre, enligt kommitténs mening, när det gäller denna väl insjungna koral; men till »Sorgen och glädjen» duger den.

Vi övergå nu till de nykomponerade melodierna. Det har inte varit någon lätt uppgift att skaffa melodier till en del besynnerliga, nya dikter i psalmboken.

Förvisso hade det varit lyckligt, om de omöjligaste av dessa hade fått gå samma väg som »Ring in gudstjänsttid», d. v. s. överförts till »läsepsalmerna». Man har kanske undrat, om de nya melodierna skulle bli lika »originella» (!) och vilsekomna som dikterna; om koralboken skulle komma att bära spår av att vara tillkommen under en tid av kyrkomusikalisk förnyelse, av självbesinning och strävan efter fördjupning eller om den, i likhet med psalmboken, huvudsakligen skulle bli en provkarta på allt möjligt. Frånsett några betänkliga undantag, kan man lyckligtvis konstatera, att rotlösheten i den religiösa nydiktningen inte tyckes gå igen i koralkompositionen.

Wikanders båda koraler, »Fördolde Gud» och »Låt nya tankar tolka Kristi bud» äro hållna i ädel kyrkoton. Hans alternativa melodi till »Blott en dag, ett ögonblick i sänder» skulle kanske kunna sägas vara ett föredömligt exempel inom denna »genre».

Sambandet med traditionell koralstil märkes även i Auléns »O Kriste, du föddes av kvinna» samt ännu tydligare i »O liv, som blev tänt»; men, trots de obestriddliga förtjänsterna hos detta sistnämnda koralförslag, kan melodifrågan i detta svåra fall knappast anses slutgiltigt löst.

Lindbergs koraler äro ett kapitel för sig. Det är ju här, som vi ha den »nya sången», den, som man längtat efter, den, som nu kanske rentav skall komma att »bilda skola». Visst ha dessa kompositioner med sin egendomliga blandning av koral (endast några

få procent!), andlig sång och världslig visa, ett betydande musikaliskt värde. En sångbok med sådana andliga sånger vore kanske något eftersträfvansvärt. Jag föreställer mig, att de här föreliggande »koralerna» komma att bli till åtskillig glädje och uppbyggelse vid den enskilda eller samfälliga sången i hemmet vid pianot eller harmoniet. Men i kyrkan lära dessa spröda kompositioner lätt komma till korta. Där behövs lite mera bastanta saker, sådant som bl. a. tål lite misshandel vid utförandet, som inte »faller till marken» i första taget.

Nu kan det ju invändas, att koralboken, liksom psalmboken, inte bör vara tillrättalagd endast för gudstjänsterna i kyrkan utan även för den enskilda andakten, föreningslivet o. s. v. Vi skulle kunna godtaga en ganska fri gestaltning av koralboken, blott de betänkligare koralerna finge anmärkningen »bör ej användas vid högmässan» och denna restriktion respekterades. Men somliga präster älska ju att välja psalmer, som i textligt och musikaliskt avseende verka utmanande; radio-högmässorna lämna stundom skrämmande exempel härpå. Smakförvillelsen är på sina håll så stor, att man mycket väl kan vänta sig »psalmen» »Somnar jag in med blicken fäst» på psalmsedeln vid högmässa.

Jag riskerar kanske att bli »en ropandes röst i öknen», om jag har något att invända mot »den nya sången». Men skulle i alla fall vilja uttala ett önskemål: inte mer än vi redan fått! Atminstone inte till gamla hederliga psalmer!

Hur gärna jag än skulle vilja det, kan jag inte komma till någon högre uppskattning av de koraler, som komponerats av kollegor utanför huvudstaden. »En dunkel örtagård» har ju onekligen en viss melodisk fågring, men det övriga verkar mycket obetydligt; från en »koral» tar jag bestämt avstånd: »Min Gud är en väldig hjälte».

Återstår några ord om harmoniseringen. Hänsynen till kyrkotonarterna äro vi givetvis tacksamma för. »Några brådstörtade reformer» önskar väl ingen. Hæffners harmonisering kan ännu tjäna som föredöme i de flesta fall. Men nog blir man besviken över att kommittén, med den utomordentliga kunnighet, som finnes inom densamma, inte gjort några nämnvärda försök att åstadkomma en mera »funktionalistisk» harmonisering till en del melodier, som ovillkorligen kräva ett rörligare tempo, t. ex. KK 72, 128 a och 501. Dessutom må påpekas, att de nya koralerna kräva duktiga pedalspelare. Somligt ligger mycket illa till, vilket kommer att bli till stor olägenhet, särskilt för de organister som tillika äro kantorer.

Albert Runbäck.

Koralmelodiernas antal.

Huru omfattande blir koralboken? Huru många bli melodierna i den nya koralboken, som skall föreläggas församlingen till bruk?